

Välittämisen vaikeus maskuliinisuuden rakentumisessa

Tuija Huuki

Tarkastelen tässä artikkelissani välittämisen suhdetta maskuliinisuuden rakentumiseen poikien läheisimmissä ihmissuhteissa, kuten kaverisuhteissa ja muissa ihmissuhteissa. Tutkin myös välittämisen suhdetta väkivaltaan ja statustavoitteluun näissä suhteissa. Pitkittäinen tutkimus pohjautuu Mikaeliksi nimeämäni pojan haastatteluihin. Vuosien varrella Mikaelin puhe liikkui välittämisen ja hierarkiahakuisen minä-orientaation välillä. Varhaisempina vuosina Mikaelin välittämisen puhe oli tunneherkkää. Iän myötä puhe suuntautui kohti kulttuurisesti vahvan maskuliinisuuden rakentamista kietoutuen samalla statustavoitteluun ja väkivaltaan. Idealisoitu maskuliinisuus rajoitti koko yhteisön mukaansa ottavan välittämisen mahdollisuuksia. Välittäminen oli sosiaalisen statuksen resurssi, jos se sulautui osaksi vallitsevan maskuliinisuuden normistoa.

Väkivallan ja maskuliinisuuden rakentumisen välisiä kytköksiä on tarkasteltu runsaasti feministisessä ja sukupuolisensitiivisessä tutkimuksessa 1990-luvulta lähtien (Connell 2000; Jokinen 2000; Jackson 2003; Swain 2005; Hearn & Pringle 2006). Maskuliinisten tyylien rakentamisen, vallan ja hierarkkisuuden on nähty liittyvän erottamattomasti toisiinsa sekä yksilö-, ryhmä- että rakenteellisilla tasoilla. Soveltaen kulttuurisia ja henkilökohtaisia mielikuvia ”oikeasta” maskuliinisuudesta pojat käyttävät erilaisia tekniikoita poikuuden merkitysten legitimointiin ja kontrollointiin. Tässä kamppailussa tuotetaan ”totuutta” siitä mitä ihanteellinen maskuliinisuus on kysei-

sellä kentällä. Koulussa erilaiset maskuliinisuuden merkitykset kilpailevat johtoasemasta, ja tässä kilpailussa jotkut ryhmät onnistuvat määrittämään omat merkityksensä joidenkin toisten merkitysten yläpuolelle. Samalla syntyy alistavia ja dominoivia suhteita oppilaiden välille. (McGuffey & Rich 1999; Dalley-Trim 2007; Smith 2007; Nayak & Kehily 2008.) Sosiaaliseen statukseen fokusoituva tutkimus on selvittänyt väkivallan merkitystä kulttuurisena resurssina ja strategiana, jonka kautta koulupojat hankkivat sosiaalista asemaa ja rakentavat paikallisen tason hegemonista maskuliinisuutta (Manninen, Huuki & Sunnari 2010; Huuki, Manninen & Sunnari 2010; Swain 2004).

Tutkijat ovat muistuttaneet, että olipa poikien harjoittama kouluväkivalta millaista tahansa, se kietoutuu jollain lailla maskuliinisuuteen: se on ensiksikin rajojen kontrollointia, usein homofobisessa ja heteroseksistisessä merkityksessä. Toiseksi se palvelee sekä tiettyjen maskuliinisuuskonstruktioiden normalisointia että määrittelee miten tytöt ja pojat positioituvat oppilasyhteisöjen hierarkkisissa järjestyksissä. (Esim. Duncan 1999; Mills 2001.) Kulttuurisesti hyväksytyyn maskuliinisuuden heteroseksistinen normisto pitää sisällään myös erontekemisen vaatimuksen suhteessa naisisena pidettyyn. Poikien kouluelämää varjostaa jatkuva homofobinen vertaisseuranta, jossa on oltava varovainen tekemisissään ja sanomisissaan (Mandel & Shakeshaft 2000; Frosh, Phoenix & Pattman, 2002; Renold 2007). Tutkimus on myös osoittanut, kuinka feminiiniseksi määrittyvät pojat ovat vaarassa tulla alistetuksi tai/ja marginalisoiduiksi (Nayak & Kehily 1997; Gilbert & Gilbert 1998). Tähän liittyy sosiaalinen vaatimus esimerkiksi pukeutua, puhua ja liikkua poikamaisena pidetyillä tavoilla sekä tiettyjen tunteiden kuten pelon, mielipahan tai herkkyuden piilottaminen (Swain 2005, 222). Poikien empaattinen, myötätuntoinen ja välittävä asennoituminen toisiin ihmisiin on usein nähty enemmän patologisena kuin normaalina (Kenway & Fitzclarence 1997).

Poikien tunteiden torjuminen

Kirjallisuudessa onkin runsaasti viittauksia poikien kykenemättömyydestä tunteiden tunnistamiseen ja esittämiseen sekä läheisyyden puuttumisesta, mutta niiden *läsnäoloa* poikien välisissä suhteissa on tarkasteltu hyvin vähän. Etnografisessa tutkimuksessaan kahden pojan

välisestä ystävyyydestä **Peter Redman** kollegoineen (2002) sai selville, että ystävyys tarjoaa pojille foorumin yhtäältä vahvistaa, mutta toisaalta myös kyseenalaistaa perinteisiä maskuliinisuuden versioita. **Niobe Wayn** (1997) pitkittäisessä haastattelututkimuksessa teinikäisten poikien ystävyysuhteista puolestaan selvisi, että varttuessaan poikien keskinäinen luottamus pulari kasvaa ja ystävyysuhteet muuttuvat läheisistä pinnallisiksi. Tämä aiheuttaa pojissa haikeuden tunnetta ja kaipuuta lapsuuden läheisiä kaverisuhteita kohtaan.

Tutkimuksissa saatujen tulosten perusteella miehet ja pojat kokevat läheisyyttä yhteisessä toiminnassa (vrt. esim. Hoikkala 1996), mutta henkilökohtaisia asioita ei juuri jaeta (Inman 1996; Swain 1989; Messner 2001). Toisaalta on myös korostettu sitä, että sukupuolten välinen ero ystävyysuhteiden intiimiydessä ei ole jyrkkä ja ehdoton, vaan nuorten miesten ystävyteen liittyy naisille tyypillisenä pidettyä ihmissuhdetaituruutta sekä kykyä puhua tunteista ja henkilökohtaisista asioista. Miesten ja poikien välisten ystävyysuhteiden on siten todettu sisältävän runsaasti varianssia aina hierarkisoivasta sosiaalisesta pelistä läheiseen, henkilökohtaiseen kiintymykseen. (Soilevuo 2004, 2005; Redman ym. 2002; McLeod 2002.)

Vaikka tutkimukset antavat viitteitä miesten ja poikien välittämisestä, emotionaalista läheisyyttä, välittämistä, hoivaa ja huolenpitoa ei juuri teoretisoida maskuliinisuuteen liittyvässä akateemisessa kirjallisuudessa. Jotkut tutkijat ovatkin problematisoineet emotionaalisuuden ja maskuliinisuuden vähäistä tarkastelua ja peräänkuuluttaneet tutkimusta ja teoriaa miesten ja poikien välittämisestä (Whitehead 2002, 166-179; Seidler 2006, 66, 69, 134-136; Lorentzen 2007, 191). **Stephen Whitehead** (2002, 175-176) toteaa, että yksinkertaistettu sukupuolidikotomia sekä sen takana olevat teologiset ja filosofiset diskurssit rajoittavat ymmärrystämme emootioista ja

tunteista, mistä syystä tunneherkkyyden ei nähdä istuvan maskuliinisuuteen. Sen sijaan queer-teorian piirissä intiimiyys esiintyy keskeisenä teemana, mikä **Jørgen Lorentzenin** (2007, 192) mukaan kertoo siitä, että välittämistutkimuksen episteemiset hankaluudet koskevat nimenomaan heteroseksuaalista maskuliinisuutta.

Carol Gilligan avaa teoriassaan välittämisen orientaatiota, jonka lähtökohtana ovat ihmisen vastuullisuus itsestä ja toisista sekä heidän keskinäinen riippuvuutensa toisistaan (Gilligan 2002, 42). Teoksessaan *Birth of Pleasure* hän avaa neuropsykologisiin tutkimuksiin perustuvaan ajatustaan siitä, kuinka vastasyntyneet ovat sukupuolesta riippumatta tunneorientoituneita ja herkkiä. Gilligan (2002, 18) kysyykin, mikä saa pojat luopumaan tästä tunneherkkyydestä iän myötä. Tutkimuksensa perusteella hän toteaa, että jo 4–5-vuotiaan pojan herkkyyttä ja haavoittuvuus saavat kasvattajat huolestumaan pojan maskuliinisuudesta sekä hänen selviytymisestään poikakulttuurissa. Gilligan esittää, että näihin tunneherkkyyden kieltämisen paineisiin liittyy pojille tyypillisenä pidetty etäännyminen omista tunteista ja läheisistä ihmissuhteista. Kasvatuksen keinoin poikia sosialistetaan luopumaan tunteiden tunnistamisesta ja prosessoinnista osana kasvua ja sitä kautta välittämisen orientaatiosta (Gilligan 2002, 65 – 215.)

Gilliganin näkemys antaa viitteitä siitä, että ihmistä luonnehtii tunteiden moninaisuus ja että sukupuolistunut kasvatus rajoittaa tätä moninaisuutta. Samasta teemasta kirjoittavat myös **Joan Tronto** (1987, 646) ja **Diane Romain** (1992, 35) esittäessään, että välittämisen orientaatio ei ole lähtökohtaisesti sidottu sukupuoleen vaan voi olla sekä miesten että naisten toimintaa ohjaava orientaatio. **Nel Noddings** pitää välittämistä ihmisen elämän peruslähtökohtana (Noddings 2002, 11) ja ihmissuhteita, vastavuoroisuutta ja herkkyyttä ensiarvoisena eettisenä orientaationa. (Noddings 1984, 2.)

Nostan tämän pitkittäisen tutkimuksen keskiöön välittämisen poikien ihmissuhteissa. Tarkastelen sitä, kuinka välittäminen näkyy Mikaeliksi nimeämäni koulupojan lähi- ja kaverisuhteissa sekä kuinka välittäminen kietoutuu väkivaltaan¹ sekä henkilökohtaisen sosiaalisen statuksen vahvistamiseen. Mikaelin haastattelupuhe suuntautui vahvasti välittämiseen siittäkin huolimatta, että tutkimuksen ja aineiston hankinnan lähtökohtana oli koulussa tapahtuva väkivalta. Välittämisen ymmärtäminen osana maskuliinisuutta voi avata vaihtoehtoisia mahdollisuuksia poikana kasvamiselle. Vaihtoehtoisten kasvun mahdollisuuksien näkyväksi tekeminen voi edesauttaa sellaisen pedagogiikan kehittämisessä, joka perustuu välittämisen ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen periaatteille.

Välittäminen, väkivalta ja status haastatteluaineistossa

Tämän artikkelin tutkimusaineiston muodostavat Mikaelin haastattelut, jotka ovat osa laajempaa kouluväkivaltaa käsittelevää tutkimusprojektia.² Mikael on eräässä pohjoissuomalaisessa kuntakeskuksessa sijaitsevan koulun oppilas. Hän asui tutkimusjakson aikana yrittäjinä toimivien vanhempiensa sekä kahden pikkuveljensä kanssa. Haastattelin Mikaelia kolmeen otteeseen; 6. luokalla, 9. luokalla sekä lukion kolmannella luokalla. Aineistonhankinnan lähtökohtaisena kontekstina oli koulu, mutta Mikaelin puheessa kaverisuhteet koulussa ja vapaa-ajalla kietoutuivat toisiinsa siten, että niiden erottaminen toisistaan ei ole mielekäästä. Siitä syystä sisällytin analyysiin myös joitakin koulun ulkopuolisia henkilöitä ja tapahtumia.

Käyttämäni haastattelumenetelmä on epämuodollinen keskusteluhaastattelu (Patton 2002, 342-343). Kuudennen luokan haastattelut lähtivät liikkeelle suosion, maineen, henkilösuhteiden ja epämiellyttävän kohtelun teemoista. Yhdeksännen luokan ja lukiovaiheen haastattelut perustuivat samalle tematiikalle, minkä lisäksi selvitin teemoihin liittyviä muutoksia ja pysyvyyksiä suhteessa aikaisempiin haastatteluihin. Analysoin aineistoa jokaisen haastattelukerran välillä. Tämä toi näkyviin aukkopaikkoja, epäselväksi jääneitä kysymyksiä sekä uusia teemoja, joihin palasin seuraavissa haastatteluissa (ks. Erkkilä & Mäkelä 2002, 47). Lisäksi Mikael toi itse esiin erilaisia tärkeäksi kokemiaan teemoja ja tapahtumia.

Jaottelin Mikaelin välittämistä, väkivaltaa ja statusta käsittelevän haastattelupuheen teemoittain ja koostin siitä kertomuksen. Kertomuksen pituus on kokonaisuudessaan 17 000 sanaa. Pyrin noudattamaan haastattelujen sanavalintoja ja lauserakennetta niin pitkälle kuin mahdollista. Mikaelin haastattelupuhe oli luonteeltaan kerronnallista, joten kertomuksen koostaminen tarkoitti käytännössä omien kysymysteni poistamista, katkelmien teemoittaista yhteen liittämistä sekä yksittäisten täyte- ja toistosanojen poistamista. Teemoittelin haastattelut kertomukseen ikävaiheittain seuraavien alaotsikkojen mukaan: ”perhe”; ”kaverit”; ”status”; ”väkivalta Mikaelin kokemana”; ”väkivalta Mikaelin harjoittamana”. Poimin tässä artikkelissa esiintyvät katkelmat kyseisestä kertomuksesta.

Käsittelen aihetta Nel Noddingsin (2005, 91-125) luokitusta mukailien välittämisen kolmen kehän kautta. Erittelen kehät siten, että sisin kehä tarkastelee Mikaelin välittämistä ja väkivaltaa suhteessa perheenjäseniin ja läheisimpiin koulukaveriisiin. Seuraava kehä sisältää muut kuin aivan läheisimmät

kaverisuhteet koulussa ja sen ulkopuolella. Uloimmalla kehällä ovat Mikaelille etäiset oppilasyhteisön jäsenet, esimerkiksi hänen kiusaajansa sekä ne koululaiset ja opiskelijat, joihin en tulkinnut Mikaelilla olevan henkilökohtaista suhdetta.³ Artikkelin tulosluvut noudattelevat tätä jakoa. Edellä mainittujen kehien sisällä ikä kulkee läpäisevänä teemana.

Käytännössä sekä eri kehiin liittyvät ihmissuhteet että statukseen, välittämiseen ja väkivaltaan liittyvä puhe kietoutuvat toisiinsa. Asetan kuitenkin tutkimukseni analyttiseen keskiöön välittämisen, mitä vasten reflektoin puhetta väkivallasta ja statuksesta. Kohdistan huomioni siihen, miten välittäminen tulee esiin suhteessa läheisimpiin, muihin kaveriyhteisön jäseniin sekä etäisiin ja tuntemattomiin ihmisiin eri ikäkausina. Olen erityisesti kiinnostunut siitä, miten erilaiset välittämisen ja väkivallan mikrokäytännöt asettuvat merkityksellisiksi Mikaelin henkilökohtaisen statuksen kannalta vuosien varrella. Statukseen liittyvät kysymykset tulevat esille pääasiallisesti suhteessa muihin oppilasyhteisön jäseniin, mutta analysoin statusta myös suhteessa perheenjäseniin sikäli kuin se näkyy aineistossa.

Statuksen yhteydessä käytän analyysin apuna statusresurssien ja -strategioiden käsitteitä. Nämä käsitteet juontuvat aiemmista tutkimuksista, joissa olemme määritelleet väkivallan, performanssit, fyysis/materiaalisuuden, seksuaalisuuden, sosiaalisuuden ja huumorin maskuliinisuuden kulttuurisiksi resursseiksi, joiden kautta voi hankkia sosiaalista statusta oppilasyhteisöissä. Olemme myös tarkastelleet strategioita, joiden kautta näitä resursseja voi hyödyntää uskottavalla ja toimivalla tavalla statuskampailussa (Manninen, Huuki & Sunnari 2010; Huuki, Manninen & Sunnari 2010). **Sari Manninen** avaa tarkemmin tähän julkaisuun sisältyväs-

sä artikkelissaan aiempia tutkimuksiamme maskuliinisista statusresursseista sekä niihin liittyvistä resursseista ja strategioista.

Ajattelen Mikaelin haastatteluissa välittyvän ja rakentuvan kulttuurin ja yhteisön tietoa (Atkinson 1990, 104; Coffey & Atkinson 1996, 55-56), jonka tutkija ja tutkittava ovat tuottaneet yhdessä (Riessman 2007, 105, 137). Kiinnitän huomiota yhtäältä Mikaelin elämiin ja käsitteellistämiin kokemuksiin, mutta olen toisaalta tietoinen puheen diskursiivisesta, performatiivisesta ja tietynlaista toimijuutta tuottavasta luonteesta (Saresma 2007, 16-19). Taustalla on ajatus siitä, että valmiiden sukupuolen esittämisen tapojen lainaamisella ja toistamisella on merkittävä asema sukupuolistuneen toimijuuden rakentumisessa.

Luen Mikaelin henkilökohtaista kertomusta maskuliinisuutta käsittelevää teoriaa vasten. Näen maskuliinisuuden kulttuurisena, valtasuhteissa rakentuneena käytänteiden kokoonpanona, erilaisina positioina hierarkisissa sosiaalisissa verkostoissa sekä näiden käytänteiden vaikutuksina ruumiillisuuteen, persoonallisuuteen ja kulttuuriin. Maskuliinisuus on kulttuurisesti dynaaminen, jatkuvasti liikkeessä ja suhteutuu sosiaalisiin ja historiallisiin, kuten myös paikallisiin, alueellisiin ja globaaleihin konteksteihin (Kaufman 1994; Connell 1995; 2000; Holter 1995; Connell & Messerschmidt 2005).

Lisäksi reflektoin aineistoa Gilliganin (1993; 2002) välittämisen teoriaa vasten. Englannin kielen termiä ”care” tai ”caring” on käsitteellistetty suomenkielisessä kirjallisuudessa varsin kirjavalla tavalla hoivan, huolenpidon ja välittämisen kautta. **Eila Estolan** (1997) ajatuksia mukaillen lähestyn analyysiä välittämisen käsitteen kautta sisällyttäen siihen hoivan ja huolenpidon.⁴

Läheiset ihmiset ja vahva välittäminen

Kuudennella luokalla ihmissuhdeorientaatio ja kyky välittää ovat monin tavoin vahvasti luettavissa Mikaelin puheessa. Puheessa näkyy huoli suhteessa läheisiin sekä myös etäisiin ihmisiin. Haastattelut sisältävät runsaasti erilaista materiaalia, joiden voi tulkita kertovan Mikaelin matalasta statuksesta alakoulun aikana, rajoittuneesta pääsystä maskuliinisen statuksen toimintaresursseihin, resurssien strategisen käytön kokeiluista sekä häneen kohdistuvasta toisarvoistamisesta. Sivuan Mikaelia näiden teemojen osalta muissa tutkimusraporteissa, jotka käsittelevät koulupoikien statusta ja sen resursseja ja strategioita (Huuki 2002; Huuki, Manninen & Sunnari 2010).

Mikaelin matalan statuksen kaveriporukka koettaa pitää huolta toisistaan, mikä on hankalaa valtakamppailun ja henkilökohtaisten sosiaalisten paineiden erottaessa ystävyysporukkaa hajalleen. Puhe on näiltä osin ristiriitaista, huokuen huolta yhtäältä omasta ja toisaalta ystävien sekä ryhmän selviytymisestä valtakamppailussa. Myös huonommassa asemassa olevan puolustaminen on vaikeaa, sillä korkean statuksen pojat yrittävät vetää puolustajat mukaan valtakamppailuun tai rangaista heitä puolustamisesta. Siten kavereiden puolustamiseen ei vaikuta oikein olevan varaa. Mikaelin kertoman mukaan oman aseman kannalta oli järkevämpää pysytellä valtakamppailussa mieluummin neutraalina sivustakatsojana.

Vaikka kulttuurisesti hyväksytyyn maskuliinisuuden normisto on hallitseva poikakulttuurin sosiaalisilla kentillä (ks. esim. Martino 1999; Skelton 2001; Martino, Mills & Lingard 2004; Swain 2006), välittämisen eetos on vahva Mikaelin kertoessa pikkuveljestään:

Minun yks pikkuveli Aaron on vähän kehityksestä jäljessä. Sen pitäis olla nyt kolmosluokalla. Niin joku on kiusannu minun pikkuveljeä just tästä syystä, mutta ku minä oon mennu siihen niin ne on lopettanu sen. Koska ne tietää että mie oon niitä vaikka kuinka monta kertaa vahvempi. Mä oon joskus ottanu niinku sen käsistä kiinni ja nostanu ilmaan että mitäs tämä tällänen on, vaikka sellasta ei sais tehä että toista ilmaan nostelee. Mutta kuitenkin mä oon sen tehny, koska minusta tuntuu ihan kauhealta jos minun pikkuveljeä kiusataan. En tiä sitte ku mie oon seiskalla, Aaron on täällä ihan yksistään. Että sillä ei oo isoveljeä, niin aletaankohan sitä sitte kiusaamaan.(PK6)⁵

Huoli veljen pärjäämisestä ilman isoveljen tukea on suuri. Vaikka Mikael epäilee välittämisen varjolla tapahtuvaa toisen ruumiiseen kajoamisen eettistä oikeutusta, hän kokee tuntevansa välttämätöntä tarvetta pelkovallan käyttämiseen vieläkin suurempaa vääryyttä, pikkuveljen kaltoin kohtelua vastaan. Hän kokee omaavansa riittävästi ikänsä ja kokonsa suomaa toimintavaltaa itseä nuorempiin poikiin.

Yhdeksännellä luokalla Mikael hyödyntää auktoriteettiaan toisella tavalla:

Aaronia on häرنätty, on häرنätty aika pahasti. On monta kertaa tullu itkien kotia. Niin mie menin ala-asteelle. Mie otin niihin opettajiin yhteyttä ja menin sinne koululle jutteleen. Mie soitin niitten vanhemmillekin. Ei siinä mitään turhia ”minä olen isompi ja vahvempi” -machoilua tarvita, että hoideaan tämä niinku opettajat tekis. Että jälki-istuntoa ja soitetaan vanhemmille. Se loppu siihen.(PK9)

Tässä tapauksessa Mikael käyttää virallisen koulun rakenteita hyväkseen. Iän tuoman sosiokulttuurisen resurssivarannon turvin hän hoitaa tilanteen ”*niinku opettajat tekis*”. Yhdeksännellä luokalla välittäminen kietoutuu toisaalta myös väkivaltaan entistä tiukemmin silloin, kun läheisen ihmisen turvallisuus on uhattuna. Maltillisen ojentamisen ohella Mikael viittaa useissa kohdin myös konkreettiseen koston, kuten seuraavassa:

Kerran oli moitittu minun pikkuveljeä niin se äijä löysi päänsä roskiksesta. Niin siitä ei ole sanottu sen jälkeen mitään... Aaron on mulle tosi tärkeä. Mää tuota ajattelin että mää lähen tuota ammatikouluun, maanmittausinsinööriksi lukemaan. Mutta sitte kun mie hoksasin että Aaronia rupes huolettaan niin kovasti se että kun hänellä on ADHD, että miten hän pärjää yläasteella, niin minä aattelin että minä jään sille tueksi. Niin jään lukioon tänne. (PK9)

Vahva läheisiin kohdistuva emotionaalinen orientaatio määrittä Mikaelin toimintaa myös yhdeksännellä vuosiluokalla. Huoli veljestä on kasvanut niin suureksi, että Mikael on valmis tekemään kauaskantoisia omaa elämäänsä koskevia valintoja sen perusteella. Pitkittäistutkimuksen myötä tuli ilmi, että hän myös toteutti suunnitelmansa ja jäi paikkakunnalle kouluun. Kuten naisilla Gilliganin (1993) tutkimuksessa, välittämisen orientaatio ohjaa myös Mikaelin toimintaa ja valintoja.

Välittämisen orientaatio näkyy paitsi suhteessa pikkuveljeen, myös lähimpiin ystäviin. Siinä missä Mikaelin ja hänen lähimpien ystäviensä asema suhteessa omanikäisiin korkean statuksen poikiin on kuudennella luokalla alisteinen, yhdeksännellä luokalla ryhmän vastarinta korkeimman statuksen poikia kohtaan tiivistyy. Mikaelin yhdeksannen luokan puhe ei myöskään ole kuudennen luokan puheen tavoin omaisiin ja kavereihin kohdistuvan huolen sävyttämää. Sen sijaan puheesta on tulkittavissa kolmesta aineistonhankintajaksosta kaikkein tiivein ryhmäkoheesio lähimpiin kavereihin:

Mun ja Dirin välillä, niin tuota, eihän meillä oo enään mitään salaisuuksia, jotka olis pelekästään vaan meidän. Me ollaan puhuttu kaikki keskenämme läpi. Me tiedetään toisistamme niin paljon, että jos me alettas tosiaan puhumaan niin molemmat varmaan pyörtyis siitä, kuinka pahasti toinen osaa sanoa... Dirin luona kun on yötä, jos me kyllästyttään pelaamaan, niin me vaan ruvetaan makaan siinä lattialla ja Dirin sängyllä. Ja ruvetaan puhumaan unista ja sitte kenestä tykkää ja mikä vois olla paremmin, jos sitä muuttais vähäsen.(PK9)

Välittämisen orientaatiota tarkastelevat tutkijat painottavat, että välittäminen itsestä sekä yhteys omiin tunteisiin ovat välittämisen orientaation edellytys (Gilligan 1993, 74, 76; 2002, 78; Clement 1996). Tällainen suhde omiin tunteisiin on nähtävissä Mikaelin puhuessa Diristä. Tosin erona kuudenteen luokkaan on se, että välittämiseen liittyvä herkkyys on siirtynyt yksityisen alueelle, kuten edellisessä esimerkissä omaan huoneeseen. Kuudennella luokalla Mikael reflektoi julkisen herkkyyden osoittamisen hankaluutta. Hän mainitsee tapauksesta, jossa korkeimman statuksen pojat alkoivat nimitellä kahta poikaa homoiksi sen jälkeen kun:

Ne oli aivan mielettömästi kahestaan siihen aikaan, sitte tosi aroista asioista alkoivat puhua.

Tämä tukee aineiston välittämää kuvaa siitä, ettei välittämistä voinut osoittaa julkisesti herkkyyttä ilmentävillä tavoilla. Paitsi että ystävyysuhteessa Diriin näkyy kiintymys, suhde voi myös auttaa oman aseman vahvistamisessa. Lukiossa Mikael muisteleeikin yläasteen aikaista suhdettaan Diriin sekä sen vaikutusta statukselleen:

Sitte mä tutustuin Diriin, joka on aina ollut tuota sellanen, että se oli hirveen suosittu ja se oli se ”top-guy”. Niin tuota ku se tutustu minuun, joka olin siellä pohjalla, niin jotenki niinku meikä tuota Tonin kanssa, niin luoviuduttiin Tonin kans sinne kohti huippua. Sinne roikuttiin Dirin mukana. (Lukio3)

Kuten **Jarna Soilevuon** (2004) tutkimuksessa aikuisten miesten ystävydestä rockbändissä, läheisimmät kaverit ovat Mikaelille yhdeksännellä luokalla yksityisen aluetta, jonka piirissä voi olla herkkä tunnetiloille ja pitää yllä emotionaalista ilmapiiiriä. Toisaalta kaveri tai ryhmä voi toimia tässä suhteessa myös statusresurssina. Ystävät voivat paitsi vetää ryhmänjäsenen statusta ylöspäin oman statuksensa voimin myös levittää jäsenestä statusta kohottavaa

tietoa laajemmin oppilasyhteisöissä. **Robert Putnam** (1993) kirjoittaa sitovasta (*bonding*) sosiaalisesta pääomasta viitaten sillä sisäpiirin sosiaaliseen pääomaan, joka syntyy läheisempiin, itsen kanssa samanhenkisiin ihmisiin. Siltaava (*bridging*) pääoma taas viittaa niihin sidoksiin ja verkostoihin, joita rakennetaan suhteessa erilaisiin ihmisiin. Läheinen, välittävä suhde hyviin ystäviin, kuten Diriin, näyttäisi toimivan Mikaelin puheen perusteella sitovana pääomana, joka on mahdollistanut myöhemmän sosiaalisen verkoston laajentumisen ja lujittumisen ja sitä kautta siltaavan pääoman karttumisen. Tässä toiminnassa välittäminen tapahtuu yksityisen ja julkisen alueen välimaastossa ja vaatii osallisilta veitsenterällä tasapainoilua ollakseen uskottavaa maskuliinisilla toimintakentillä.

Lukiohaastattelusta ei enää löydy viitteitä avoimesta, intiimistä välittämisestä. Mikael ei esimerkiksi nosta pikkuveljeään keskustelussa esiin, vaan kysyessäni asiasta ohittaa sen lyhyellä kuittauksella. Aineisto ei anna mahdollisuutta tehdä tulkintoja tämän syistä. Perheenjäsenet ja läheiset kaverit ovat kuitenkin edelleen mukana Mikaelin puheessa:

Mua alettiin ehkä pelkäämään sen jälkeen ku grillin jonossa baari-illan jälkeen niin tuota joku juoppo tuli haukkuun mulle mun isää ja sitte se rupes haukkuun mun äitiä ja veljiä, niin mulla meni hermo siihen. Tinttasin sitä sen verran, että ei siltä ollut taju pois mut ei se pystyynkään päässy ja heitin sen semmosen isoon vihreään lavaroskikseen. Siitä tuli mulle semmonen maine, että ”jos se on niinku vähänkään semmosella tuulella, et sillä on ollut paha päivä niin älä vaan mene sanoon sille mitään, se tinttaa sua.” Ja tuota yleensäkin ottaen ku niinku on kuullu ihmisten mielipiteitä, niin kaikki pitää minua hirveän vahvana. Eihän se oo totta ollenkaan. Mutta jostain se on tullu. Mutta en pistä pahakseni. Se pitää pikkuteinint loitolla. (Lukio3)

Aiemman tunneherkkyyden sijaan Mikael pukee lukioiässä sanomansa rempseään huumoriin sekä höyryttää puhetta sosiaalista kompetenssia merkitsevilla tehosteilla.⁷

Yllä olevassa katkelmassa on luettavissa myös puhetta korkean statuksen lunastamisen paikkaa koskevasta käänteestä. Välittämisen, väkivallan ja statustodistamisen rajapinnoilla liikkuvassa tapahtumassa humalikko asettuu välittämisen ”toiseksi”, jota Mikael rankaisee tämän perheenjäseniinsä kohdistaman herjaamisen vuoksi. Väkivallasta tulee samalla statusresurssi, jonka strategisen käytön onnistumisesta kertoo sen avulla saavutettu pelonsekainen kunnioitus nuorisoyhteisössä. Aineiston perusteella tulkitsen läheisistä välittämisen sisältyvän myös lukioikäisen Mikaelin puheeseen, mutta selkeämmin kulttuurisesti hyväksytyyn maskuliinisuuden diskurssin lähökohdista.

Kaveriyhteisö: välittämisen ja idealisoidun maskuliinisuuden välinen jännite

Suhteessa oppilasyhteisön muihin kuin aivan läheisimpiin jäseniin välittämisen mahdollisuuksien rajoittuneisuus tulee esille. Mikaelin kuudennen luokan puheessa ei ole laajemman kaveriyhteisön välittämistä avaavia näkökulmia.

Sen sijaan tähän tarkastelukehikkoon liittyvä yhdeksännen luokan puhe antaa viitteitä välittämisestä sekä myös sen kietoutuneisuudesta statukseen. Mikaelin status on selkeästi noussut, mutta hänen puheestaan kuultaa jossain määrin edelleen läpi hänen sosiaalisen asemansa vakiintumattomuus. Tämä näkyy lausahduksissa kuten:

(M)e ollaan niin tymppääntyneitä Iiroon että varmaan nakataan se jokeen tai vastaavaa. Oikeesti niin ärsyttävä. Se meitä koko ajan moittii, nälvi.

Nämä selonteot kertovat Mikaelin joutuvan edelleen hakemaan ja varmistelemaan paikkaansa. Hänen asemansa haastajat ra-

joittuvat kuitenkin yhteen pieneen poikaryhmään ja erityisesti sen johtajaan Iiroon. Mikael kavereineen kohdistaa häneen voimakasta verbaalista ja fyysisen uhan sisältävää vastarintaa.

Välittämistä on nyt varaa osoittaa julkisella puolustamisella, ja kosto toimii sen ohella välittämisen välineenä:

Mää oon saanu oikeesti vaikka kuinka monta perätöntä kiusaamissytyöstä. Mä kiusasin silloin kuulemma yhtä kasiluokkalaista. Ja mie en oikeesti. Tai no kiusasinhan mie sitä tavallaan, mutta mie puolustin vaan kaveria. Koska se vei siltä pipoa, heitti roskikseen. Yritti antaa sille lumipesuja. Minun kaveri ei missään nimessä olis pärjänny sille [kiusaajalle]. Niin tuota aina ku se yritti tehdä sille jotain, mie tein saman sille”. (PK9)

Mikaelin toimijuus on edelleen aktiivista suhteessa itseä nuorempiin, mutta on vahvistunut myös suhteessa omanikäisiin korkean statuksen poikiin. Siinä missä Mikael oli vielä kuudennella luokalla altavastaaaja suhteessa idealisoituun maskuliinisuuteen, yhdeksännen luokan puhe fyysisyydestä, väkivallasta sekä sosiaalisesta pelistä osoittavat, kuinka hän on itse alkanut aktiivisesti hyödyntää maskuliinisuuden kulttuurisia resursseja. Maskuliinisuuden, statuksen ja välittämisen yhteenkietoutuneisuus näkyy seuraavassa lukiohaastattelukatkelmassa, jossa Mikael palaa edellisen katkelman kiusaamistapaukseen:

Ne kiusaamissytyökset niin ne nosti minun statusarvoa silleen, et ”*JES, Mikael, paikkakunnan kovin gansteri.*” Muut että ”*perustetaaks mafia, sä oot pomo!*” Niin tuota se kun sen löi tuolla lailla vitsiksi niin kaikki tykkäs siitä sillain. Mun status kavereitten silmissä nousi koska kaikki tuota kaverit ymmärsi sen, että ei hemmetti siis ”*Mikael ei ollu millään tavalla tuohon osallisena!*”. Sitte tuota jostain kumman syystä nämä kouluviranomaiset opettajat, rehtori, kaikki kattoo et ”*Jaha, pääsyyllinen*”. Niin tuota se oli kaikkien minun kavereitten ja niittenki jotka ei oikein ollu mun kavereita, se oli niitten mielestä semmonen juttu, et tämä taas osottaa et nuo ei osaa asiaansa. Ja se oli niitten mielestä hieno juttu. (Lukio3)

Koulun aikuiset pitivät kiusaamissyöttöksiä aiheellisina, mutta Mikael ja hänen kaverinsa eivät. Mikael kertoo statuksensa laskeneen virallisen koulun silmissä, mutta muiden poikien keskuudessa hän kertoo statuksensa nousseen. Mikael puhuu tapauksesta siihen sävyyn, että status ei noussut itse kiusaamisesta, vaan Mikaelin ja hänen kavereidensa mielestä kouluviranomaisten aiheettomasta syyllistämisestä.

Siinä missä välittäminen lähimmissä ihmissuhteissa ilmeni Mikaelin kohdalla emotionaalisenä läheisyytenä, suhde julkiseen, laajempaan kaveriryhmään pukeutuu voimakkaammin idealisoidun maskuliinisuuden asuun:

Joskus ku meillä jäkisporukan kans on loppumassa harkat, ni niin me jätetään se maila siihen, käyään toistemme kimppuun ja oikeesti taotaan toista oikeen niin että jos sitä sivusta katsois niin sitä voisi pitää oikeana tappeluna. Mutta ei se sitä kumminkaan ole. Me nauretaan siellä ja pistetään toista turpaan. Kyllä se mejän harrastuksen yhteydessä menee, mutta ei me muuten ruveta toista mättämään. Siinä on semmoset säännöt että vyön alle ei saa lyödä. Eikä sormista vääntää. Muuten melkein saa mitä vaan. (PK9)

Yllä kuvatun kaltaisissa leikkillisissä tappeiluissa väkivalta ja välittäminen kietoutuvat kiinteästi toisiinsa. Vaikka leikitappelu toimivat keinona testata sosiaalisia asemapaikkoja (ks. Huuki 2002), niiden voidaan myös nähdä olevan looginen seuraus dissosiaatiosta, toisin sanoen etäistymisestä omiin tunteisiin ja herkkyyden osoittamiseen (Gilligan 2002, 65-91). Leikitappelu asetuvat siten keinoksi tutkia tunteita ja välittämistä sekä keskinäistä kiintymystä ilman vaaraa, että maskuliinisuuden kulttuurinen normisto tulee uhatuksi.

Kuten edellisessä luvussa tuli esiin, välittäminen näytti olevan Mikaelin hallitseva orientaatio suhteessa kaikkein lähimpiin. Suhteessa muihin kavereihin idealisoitu maskuliinisuus ja välittäminen asetuvat toisiinsa nähden jän-

nitteiseen suhteeseen. Yhdeksännellä luokalla välittäminen ja lojaalisuus poikayhteisöä kohtaan päätyvät törmäyskursseille:

...Mie jouduin onkimaan kolmos-nelosluokkalaisten huulista kepinpalasia. Että ne jo haaveilee siitä [nuuskaamisesta]. Niin tuota pahinta on se että ne oikeesti saa sitä nuuskaa. Mie tiiän monta joka sitä myy. Yläastealaisia. Oon monta kertaa sanonu niille että miten te kehtaatte ala-astelaisille mennä myymään. Ne sano itekki että se on kyllä väärin. Mutta ei sille voi mitään, ku ne maksaa 20 euroa kiekosta. Kun siitä vois maksaa pelkästään 5 euroa. Ensin mie meinasin käretyttää mutta ku tuota mie oon niitten vartiojohtaja. Niin siinä on ollu semmonen este. Ja ne on aika hyviä kavereita loppujen lopuksi. Jos niitä rupeaa käretyttään, niin menettää kaiken arvostuksensa siellä sitte, koska kaikkihan siellä nuuskaa, kaikki kokeilee tupakanpoltoa. Se huonontais mainetta kaveriporukassa jos rupeis toppuuttelemaan muita. Se on just se mihin ei kannata ryhtyä. Jos sen tekee omassa kaveripiirissä silleen niinkö vähän varottaen tai vastaavasti, niin sen ne ymmärtää. Sitte ne voi myönnellä että sää oot kyllä ihan oikeessa. Mutta sitä ei pidä koulussa ruveta tekemään. (PK9)

Tässä katkelmassa Mikael pohtii itsestä välittämisen ja muista välittämisen oikeutusta. Tähän liittyvä intressiristiriita näkyy suhteessa siihen, pitäisikö eettisesti arveluttavaan toimintaan puuttua vai ei. Lojaalisuuden vaatimus suhteessa korkean statuksen poikiin toimii esteenä välittämiseen perustuville suhteille. Lojaalisuus asettaa määreitä sille kenestä ja mistä voi välittää, millä tavoin ja missä kontekstissa. Lojaalisuudesta tulee näin tärkeä hierarkian rakentaja ja ylläpitäjä (ks. McGuffey & Rich 1999). Statuksen laskemisen uhka näkyy Mikaelin puheessa osoittaen myös, että hänen positionsa statushierarkiassa ei ole vakaa, vaan vaatii jatkuvaa neuvottelua ja todistelua.

Oheisessa katkelmassa, kuten myös muutamassa muussa yhteydessä yhdeksännellä luokalla Mikaelin statukseen ja välittämiseen kietoutuva puhe liikkuu jatkumolla, jonka toisessa päässä on huoli toisista ja toisessa huoli omasta selviytymisestä. Yllä olevassa

katkelmassa tämä näkyy siinä, kuinka Mikael vaikuttaa olevan huolissaan itseä pienempien poikien nuuskankäytöstä ja omanikäistensä poikien nuuskan myynnistä.

Katkelman edetessä Mikael siirtyy kohti idealisoidun maskuliinisuuden diskurssia: samalla puhujaposition vaihtuu yksikön ensimmäisestä persoonasta passiiviin. Samoin Mikaelin toimijuus on aktiivista suhteessa itseä pienempiin poikiin, mutta muuttuu passiiviseksi suhteessa ikäisiinsä poikiin. Vaikka vartiojohtaja on vertaisjohtaja, joka on vähintään vuoden ohjattavianaan vanhempi, tilanne on monimutkainen, koska nuuskaa myyvät pojat muodostavat isomman ryhmän, johon kuuluu myös Mikaelin ikäisiä poikia. Näin ollen Mikaelin johtajuus ei tässä takaa hänelle käytännön toimintavaltaa.

Puhe kertookin toimintavallasta suhteessa itseä pienempiin poikiin sekä omiin läheisiin kavereihin, mutta vähäisemmästä toimintavallasta suhteessa muihin oman ikäisiin. Vaikka Mikael kyseenalaistaa myyjien toiminnan eettisen oikeutuksen, toimijuuden latistaa vähäinen valta; vastahankaan asettautuminen suhteessa ylimpiä valta-asemia pitäviin voi olla omaa turvallisuutta uhkaava toimintatapa.

Lukion päättövaiheeseen mennessä Mikaelin status on hänen kertomansa mukaan ”*jossain tuossa huipun tuntumassa*”. Myös hänen haastatteluistaan piirtyy kuva korkean statuksen nuoresta miehestä käyttämässä sosiaalisen statuksen resurssija strategioilla, jotka toimivat maskuliinisuuden kentillä. Korkeasta statuksesta kertoo myös Mikaelia vanhemman pojan kutsu ja osallistuminen homoseksuaalisiin performansseihin:

...Niin mulle yks semmonen minua vuotta vanhempi kaveri heti ku se minut näki se aukas kädet oikein levälleen ja huusi ”*Mikael, rakkaani, suutele minua!*” Minähän menin sinne ja annoin sille oikein ison pusun. Ni kaikki vaan rupes nauramaan ja sitte vaan jatkettiin siitä. Kaikki tajus heti siitä että se on vitsi. Sillä me niinku ivataan ja pilkataan niitä [homoja]. Silleen, että me leikitään homoja.

Mut joillakuilla ei kestä kantti siihen. Että kyllä sitä ittelläki käy silleen vähä silleen ”*khip*”, että ”*Ei taas!*” Mutta jos siinä pitää pokkana naaman ja menee vaan ja tekee sen niin se kuitataan vitsinä. Jos siinä rupeaa hermoilleen niin tota kaikki kattoo ”*Ei kai se kiihotu tästä!*” (Lukio3)

Olemme aikaisemmin tulkinneet homoseksuaalisten esitysten olevan korkean statuksen heteroseksuaalisten poikien huumoriperformansseja (ks. Huuki, Manninen ja Sunnari 2010). Pojat kasvavat heteronormatiivisessa kulttuurissa, jossa miesten ei sallita näyttävän herkkyyttään ja jossa feminiinisenä pidetystä on luovuttava (ks. esim. Connell 2000; Epstein 1997). Siten poikien ja miesten välinen koskettaminen on sallittua vain tietyssä viitekehyksessä ja erityisillä tavoilla, esimerkiksi palloperin maalintekotilanteessa. On mahdollista, että korkean statuksen pojat tutkivat homoperformanssien kautta koskettamisen ja yhteenkuuluvuuden ilmaisemisen tapoja. Homoperformanssit tarjoavat tähän foorumin, joka on heteroseksistisen ulottuvuuden vuoksi kulttuurinormiston sallima, mutta intiimiyksulottuvuuden vuoksi rajoja venyttävä. Homoperformanssit liikkuvat siten näkökulmasta riippuen poissulkemisen ja välittämisen akseleilla.

Yllä olevassa katkelmassa on selkeästi esillä poissulkevuuden ulottuvuus, mutta sitä voi lukea myös välittämisen näkökulmasta. Mikaelille esitetyn kutsun edellytyksenä on riittävän läheinen kaverisuhde, joka mahdollistaa fyysisen läheisyyden osoittamisen. Halaaminen ja suudelma toimivat suhteen laadun ulkoisina tunnusmerkkeinä vahvistaen samalla toimijoiden yhteenkuuluvuutta. Homoseksuaalisuuden pilkkaaminen voimistaa osallistujien sisäpiiriorientaatiota entisestään sulkiin ”aidot” ei-heterot sisäpiiriin ulkopuolelle. Katkelman loppupuoli paljastaa kuitenkin sopusoinnun haurauden. Performanssin epävarmuus näkyy epäröintinä Mikaelin puheessa. ”Pokka” kuitenkin pitää, ja suoritus onnistuu.

Katkelma, kuten kaveriyhteisötason analyysi yleisemminkin, tuo esiin välittämisen kytkeytymisen kulttuurisesti hyväksytyyn maskuliinisuuden viitekehukseen. Samalla se tuo esiin myös välittämisen ja maskuliinisuuden välillä vallitsevan jännitteen. Poikien toiminta on jatkuvaa mikrokäytännötason veitsenterällä tasapainoilua sen suhteen, milloin välittäminen tukee pojan henkilökohtaista maskuliinista statusta ja milloin kääntyy sitä vastaan. Näin nuorten miesten mikrokulttuuriset käytänteet ovat jatkuvaa neuvottelua maskuliinisesta toimijuudesta ja siihen liittyvästä kulttuurisesta normistosta.

Etäiset toiset välittävän ja hierarkiahakuisen orientaation rajapinnoilla

Kuudennella luokalla Mikaelin puheessa on tulkittavissa välittämisen orientaatio itselle etäisiin ihmisiin. Se ei kylläkään saa vastakaikua korkean statuksen pojissa, vaan kääntyy häntä itseään vastaan:

Me leikittiin penkkistä silloin välitunnilla. Niin silloin ku minä jouduin hipaksi, niin ne [korkean statuksen pojat] sano toisille että ”*Okei nyt ku se yrittää laskea meitä pistäkää joku jalaka maahan että se ei voi suolata*”. Niin minä olin aina sitte hippa lopun aikaa. Joskus saatto käydä niinki että minä lähdin siitä pois. Ku hitto ku on lapsellisia, minä lopetan. Sitten ne anelee takasin jotta sais kiusata vielä enemmän. Ja minä hölmö sen uskoin muuttaman kerran. (PK6)

Poikien statuskampailussa merkityksellistä näyttää olevan kyky reagoida nopeasti sosiaaliin pelinavauksiin (Huuki, Manninen ja Sunnari 2010). Haastattelujen perusteella Mikaelilla ei vielä kuudennella luokalla ollut riittävästi sosiaalista strategiatietoisuutta sen

oivaltamiseen, että hänen käyttämällään lähestymistavalla ei ole relevanssia maskuliinisuuden toimintakentillä. Mikael toimii hengeltään rakentavasta me-orientaatiosta käsin, jota osoittaa muun muassa yllä olevan katkelman viimeinen virke. Katkelmassa Mikael vaikuttaa luottaneen siihen, että leikki perustuu kaikki osallistujat tasavertaisesti mukaan ottavalle periaatteelle. Korkean statuksen poikien toiminta puolestaan viittaa ulossulkevaan me-muut-eetokseen. Tultuaan korkean statuksen poikien taholta huijatuksi kesto-hipan rooliin hän poistuu pettyneenä leikistä harmitellen hyväuskoisuuttaan.

Mikaelin kertoman mukaan hän oli vaarassa saada osakseen toisarvoistamista myös siitä, että keskusteli ystävällisesti tyttöjen kanssa. Lisäksi eräs opettajista luonnehti Mikaelin tunneherkkää, välittävää toimintaa ”lapselliseksi”. Kyseisen kaltaiset mikrokäytänteet, joissa välittäminen asetetaan toissijaiseksi orientaatioksi edesauttavat maskuliinisuuden rakentumiseen sisältyvää tunneyhteydestä ja välittämisestä luopumista (Gilligan 2002). Kuudennella luokalla Mikael näytti kuitenkin pitävän kiinni välittämisen orientaatiosta silläkin uhalla, että se laskee hänen statustaan.

Edellisessä katkelmassa Mikael saa osakseen toisarvoistamista sellaisesta toiminnasta, jossa vallitsee kaikki oppilaat sisäänsä sulkeva, välittämiseen perustuva orientaatio. Hän viittaa useissa kohdin myös siihen, miten saa myönteistä, toveruutta vahvistavaa palautetta hierarkiahakuisesta sisäpiiriyhteisöllisyydestä:

Mää otin sen [5.luokkalaisen pojan] pään kainaloon ja annoin sille tosi kovaa aivohierontaa. Niin se lähti siitä että ”ai saakeli”. Alko pitää päätänsä. Kaikki pojat tuli ja alko taputtaa minun selkään että ”hyvä jätkä. Tuo äijä piti kusettaa jo kauan sitte”. (PK6)

Puheen voi tulkita viittaavan siihen, että siinä missä koko yhteisöstä välittävä orientaatio laskee statusta, hierarkiahakuinen sisäpiirilähäinen orientaatio vahvistaa sitä.

Aineisto tarjosi myös toisen näkymän Mikaelin välittämisen orientaatiolle suhteessa itselle etäisiin ihmisiin. Mikaelin kuudennen luokan puheessa näkyy huoli, joka ulottuu selkeästi myös muutamaan sellaiseen marginaalistettuun henkilöön, jotka ovat hänelle etäisiä. Yhdeksännellä luokalla tällaisiin henkilöihin kohdistuva huolipuhe on puolestaan tulkittavissa neutraaliksi. Lukioikään mennessä suhtautuminen on muuttunut entistä etäisemmäksi:

...Minustahan meinas tulla semmonen [näkömätön] ja jotenki minusta tuntuu, että ku minä nyt niitä näen niin niinku minua inhottaa se, että minäki olisin voinu olla tuommonen. Että ei mitään rohkeutta ilmasta itteään ja tuota se ällöttää minua vaan niin suunnattomasti. (Lukio3)

Katkelmassa Mikael reflektoi omaa alakoulun aikaista heikkoa statustaan suhteessa erääseen itselle etäiseen oppilaaseen, jonka status pysyi matalana lukioon saakka. Pitkästä keskustelusta on tähän mahtunut vain lyhyt katkelma, mutta puheen tunneväritteisyys välittyyneen lukijalle senkin perusteella. Puheesta voi päätellä vuosien varrella eläneen huolen omasta statuksesta, ja toisaalta helpotuneisuuden asioiden nykytilasta. Katkelman ulkopuolella Mikael jatkaa yksityiskohtaista erittelyä omasta aktiivisesta eron tekemisestä suhteessa hiljaisiin ja ”näkömättömiin”. Puhe paljastaa implisiittisen vaatimuksen näkyvillä olemisen ja rohkeuden välttämättömyydestä nuorten miesten sosiaalisessa elämässä. Mikaelilla on marginaalisuudesta niin syvästi meneviä kokemuksia, että ajatus toisarvoistetusta positioista ”ällöttää”. Tutkimuksen eri vaiheissa tulee monin paikoin näkyviin se, kuinka on oltava lojaali niitä kohtaan, jotka ovat itseä korkeammalla statushierarkiassa. Samalla vallitseva normisto estää jäseniään välittämästä niistä, jotka ovat hierarkian periferiassa.

Kuten jotkut muutkin oppilaat totesivat haastattelussa, oppilasyhteisön hierarkkinen järjestyneisyys vaati jäseniltään eron tekemistä koko yhteisöön ulottuvaan välittämiseen, tehden siitä siten miltei mahdotonta. Tämä tulee esille lukiohaastattelukatkelmassa, jonka kautta kuvaan välittävän ja hierarkiahakuisen orientaation välistä jännitettä:

Jos se [matalan statuksen poika] nappaa sellasen tytön, jota kaikki muut on kuolannu niin pojat on silleen et ”*jaha, jätkä saa säälistä*”. Sen (järjestelmän) pitää pysyä kasassa... Jos vaikka joku säälistävä tyyppi yrittää iskeä korkean statuksen tytön, niin me sorretaan se tuota sinne alas. Mä sanon me, koska minusta tuntuu että mä kuulun nykyään siihen yläkastiin. Ja tuota, jos siinä niin käy, niin mä luulen, et semmonen suhde ei kestä kauaa. Mulla on tiedossa yks semmonen, että on katottu, et toi on semmonen namutyttö, ja se, joka sen saa, on kova jätkä. Mut sit ”*klunk, ei helvetti! Jätkä saa säälistä*”. Ja sitte sitä ruvettiin morkkaamaan. Ja se ei kestäny ku pari viikkoa, ja se tyttö niinku menetti hermonsä siihen hommaan. Se [tyttö] että eihän tätä jätkää pidetä missään arvossa täällä ja ”*viuh!*” lähti pois. (Lukio3)

Korkean statuksen tytön ja matalan statuksen pojan välinen seurustelu⁸ aiheuttaa jännitteen – statuskaaoksen – joka uhkaa korkean statuksen poikien hallitsemää hierarkkista järjestystä. Tarve ylläpitää olemassa oleva statusjärjestelmä ennallaan on niin voimakas, että se tekee mahdottomaksi empaattisen suhtautumisen itselle etäisiin ihmisiin. Korkean statuksen poikaryhmä pyrkii siten korjaamaan vallitsevan epätasapainotilan häiritsemällä seurustelua niin, että sen jatkumisen mahdollisuudet katoavat. Matalan statuksen pojan sosiaalisen toimintakentän rajoittaminen osoittaa hänelle samalla paikkaa hierarkian reuna-alueilla. Toisarvoistamalla poika ulos kuvioista korkean statuksen tyttö palautuu korkean statuksen poikien näkökulmasta heidän sosiaalisen pelinsä kentille.

Tahdistettu välittäminen maskuliinisen statuksen resurssina

Olen tässä artikkelissa tarkastellut erään koulupojan, Mikaelin, puhetta välittämisestä sekä kuinka se kietoutuu väkivaltaan ja henkilökohtaisen sosiaalisen statuksen tavoitteluun. Vaikka tutkimus rakentuu yhden pojan haastatteluihin perustuvilla tuokiokuvilla, se tarjoaa näköaloja siihen, mitkä ovat välittämisen mahdollisuudet poikien hierarkkisoituneen valtapelin kentillä koulussa ja sen ulkopuolella. Vedän tuloksia yhteen ensin suhteessa ikään ja sen jälkeen suhteessa välittämisen kolmeen kehään: välittäminen suhteessa 1) läheisiin, 2) kaveriyhteisön muihin jäseniin sekä 3) etäisiin ja tuntemattomiin ihmisiin.

Kuudennella luokalla idealisoitu maskuliinisuus ja hierarkiahakuisuus jäävät etäisiksi Mikaelin puheessa. Sen sijaan välittämisen orientaatio on vahva. Hän saa välittämisen orientaatiostaan kuitenkin monin tavoin kielteistä vastakaikua. Siten välittämiseen liittyvä toiminta ei vielä kuudennella luokalla asetu ulkoisesti annettuihin normeihin miehisenä olentona olemisesta. Vuosien kuluessa välittäminen suuntautuu yhä selkeämmin kohti kulttuurisesti hyväksytyyn maskuliinisuuden rakentamista, kietoutuen samalla statuksen hankkimiseen ja ylläpitoon. Sari Manninen kirjoittaa tässä lehdessä muun muassa sitä, kuinka statusasemat pysyvät kasvun myötä suhteellisen vakaina. Mikaelin kohdalla status oli vuosien varrella nousujohteisessa liikkeessä. Hänen statuksensa muuttui kuudennen luokan matalasta statuksesta yhdeksännen luokan keskinkertaiseen ja lukiossa korkeimpien positioiden tuntumaan.

Välittäminen tulee jokaisen aineistonhankintajakson aikana jollain tavalla ilmi myös väkivallan kautta. Väkivalloin välittäminen

näkyi kuudennella luokalla puolustamisena ja yhdeksännellä luokalla puolustamisena tai kostonäköisenä kosto ja rankaiseminen näkyvät edellisiä jaksoja voimakkaammin. Tämä saattaa olla yhteydessä statusasemaan siten, että koska kuudennella luokalla Mikaelin status ja sitä kautta toimintakentät olivat rajalliset, on loogista että myös väkivallan käytön mahdollisuudet ovat rajalliset. Myöhemmällä iällä vahvistunut statusasema toi lisää toimintamahdollisuuksia.

Välittämisen kietoutuminen statukseen ja väkivaltaan näkyi erityisesti tarkasteltaessa aihetta välittämisen kehien kautta. Väkivallan käyttömahdollisuudet välittämisen ja statuksen hankkimisen resurssina laajenivat puolustamisesta aktiiviseen väkivallan käyttöön ja erontekoon suhteessa itselle etäisiin ihmisiin. Tässä toiminnassa etäiset ihmiset asettuivat välittämiseen nähden ”toisiksi”, joihin saattoi kohdistaa väkivaltaa silloin kun oma tai läheisen ihmisen turvallisuus oli uhattuna. Ehtona kuitenkin oli, että statuksen oli oltava riittävän korkea, jotta väkivallan käyttö resurssina mahdollistui.

Statuksen vahvistamisen ja ylläpidon vaatimus sekä ylipäätään idealisoidun maskuliinisuuden diskurssin hallitsevuus heikensivät koko yhteisön mukaansa ottavan välittämisen mahdollisuuksia. Välittäminen ei ollut siten koko yhteisöä sisäänsä sulkeva orientaatio. Ylemmistä statuspositioista vaikutti kohdistuvan alempiin statuspositioihin painetta luopua koko yhteisöä koskevasta välittävästä eetoksesta. Orientaatiota, jota oppilasyhteisön kirjoittamaton normisto vaikutti tukevan, luonnehti hierarkiahakuisuus sekä minä-lähtöisyys tai sisäpiiriyhteisöllisyys. Tässä viitekehyksessä tunneherkkyyden ja intiimiyden osoittaminen oli turvallista silloin, kun se tapahtui läheisimpien ihmisten välillä ja yksityisen alueella. Nuoreen aikuisuuteen mennessä tunneherkkyys tosin oli haipunut myös kaikkein läheisimpiä koskevasta puheesta.

Muiden suhteen välittämisen orientaatio mahdollistui henkilökohtaisen statuksen vaarantumatta ilmetessään tavoilla, jotka olivat linjassa kulttuurisesti hyväksytyyn maskuliinisuuden kanssa. Tarkkanäköinen huumori, sosiaalista kompetenssia vahvistavat tehosteilmaus sekä hierarkiahakuisuus toi välittämiseen maskuliinisuuden toimintakentillä tarvittavaa legitimeyttä.

Tutkimukseni osoittaa, että välittäminen saattoi olla maskuliinisen statuksen resurssi siinä tapauksessa, että se sulautui osaksi vallitsevaa maskuliinisuuden normistoa. Pyrkimyksenäni ei ole väittää, että toiminta oli välttämättä strategista, mutta toimivalla strategisella käytöllä toiminta oli uskottavaa, normiston mukaista ja siten turvallista oman aseman kannalta. Hintana oli tosin se, että sitä mukaa kun välittäminen ilmeni kulttuurisesti hyväksytystä maskuliinisuudesta käsin, intiimi suhde omaan herkkyteen haipui. Jos välittämisen edellytys on Gilliganin (1993, 74, 76; 2002, 78) mukaan suhde omiin tunteisiin, herää kysymys, tarkoittaako kosketuksen menettäminen omiin tunteisiin samalla välittämisen katoamista.

Mikaelin kertomus on liikettä välittämisen ja hierarkiahakuisen orientaation välillä. Vuosien varrella hän harjaantuu tahdistamaan välittämistä ja hierarkiahakuisuutta tilanteiden, kontekstien ja kulttuurin haasteiden edellyttämällä tavalla toimivaksi kokonaisuudeksi. Tässä toiminnassa väkivallan ja välittämisen rajapinta on häilyvä, vaikeasti eriteltävä sekä tilannesidonnainen.

Jotta voitaisiin paremmin ymmärtää maskuliinisuuksien moninaisuutta sekä harkita välittämistä vakavasti otettavana osana maskuliinisuuden rakentumista, poikien välisen ystävyuden ja välittämisen jatkotutkiminen on tarpeen. Näin voitaisiin samalla luoda tulosuuntia avoimeen, toista kunnioittavaan ja refleksiiviseen läheisyyteen myös tyttöjen ja poikien välillä ja olla siten rakentamassa tasa-arvoista koulukulttuuria.

Kiitän lämpimästi arvokkaista huomioista väitöskirjatyöni ohjaaja **Vappu Sunnaria** sekä **Eila Estolaa**, **Sari Mannista** ja **Mervi Heikkistä** sekä päätoimittaja **Sari Närettä**.

Viitteet

1. Lähestyn väkivallan käsitettä vallan väärinkäyttönä. Ajatelen **Sunnarin** ym. (2002, 11) tavoin, että ”mikä tahansa sellainen toiminta tai rakenne, joka alistaa toista tai toisia tai joka vähättelee heitä, on väkivaltainen riippumatta siitä, onko teko fyysinen vai ei. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna väkivalta muodostaa jatkumon, johon kuuluvat fyysinen, verbaalinen, emotionaalinen jne. vallan väärinkäyttö yksilön, ryhmän ja sosiaalisten rakenteiden tasolla.”
2. Nyt kyseessä oleva osatutkimus liittyy Suomen Akatemian kahdessa osassa rahoittamiin kouluväkivallan tutkimusprojekteihin *Sukupuolistuneet valtasuhteet ja väkivalta kouluissa ja opettajakoulutuksessa* (2001-2003) sekä *Väkivallasta välittämiseen* (2007-2010). Tutkimusmateriaali on hankittu seitsemän vuoden aikana kolmessa eri vaiheessa eräästä Suomen pohjoisella rajaseudulla sijaitsevasta keskisuuresta peruskoulusta. Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa 2000-luvun alkupuolella toteutettiin kuuden viikon kenttäjakso. Sen aikana kerättiin laaja kyselylomake-, havainnointi-, haastattelu- sekä kirjoitelma- ja piirustusaineisto oppilaiden ollessa kuudennella luokalla (N=43). Kolmen vuoden kuluttua, oppilaiden ollessa yhdeksännellä vuosiluokalla, tutkimuksessa mukana olleiden joukosta viisi tyttöä ja kolme poikaa osallistui yksilölliseen jatko-haastatteluun. Valintaan vaikutti pääasiassa se, että jokaisella oli jollain tavalla merkitykselliseksi tulkitsemani suhde kouluväkivaltaan. Haastattelin oppilaat kolmannen kerran vuonna, jona kahdeksan edellä mainittua oppilasta täytti 19 vuotta. Haastatteluja, jotka kestivät 15 minuutista reiluun kahteen tuntiin, on yhteensä 46 kappaletta ja 90 tuntia. Koska aineisto on kerätty harvaanasutulla alueella, vältän tietoisesti tarkkojen aineistonhankinnan ajankohtien ilmaisemista. Kaikki nimet ovat peitenimiä.
3. **Noddingsin** (2005, 74) välittämisen kehistä sisimmäinen sisältää itsestä välittämisen. Pääfokuksen kohdistuessa vuorovaikutussuhteisiin välittäminen itsestä kulkee tässä tutkimuksessa implisiittisesti mukana lähinnä suhteessa henkilökohtaiseen statukseen.
4. Aineiston analyysiin vaikuttivat väistämättä implisiittisesti myös muiden tutkimuksessa mukana olleiden haastattelut sekä kuudennella luokalla toteutetun kenttäjakson havainnoinnit. Mikael on itse lukenut sekä hänen haastatteluistaan koostamani kertomuksen että tämän artikkelin käsikirjoituksen.
5. ”PK6” tarkoittaa peruskoulun kuudetta luokkaa, ”PK9” peruskoulun yhdeksättä luokkaa ja ”lukio3” lukion kolmatta luokkaa viitaten ajankohtaan, jolloin haastattelu on tehty.
6. Olemme toisaalla määritelleet pelkovanallisuuden yhteisöllisyyttä hajottavaksi, pelkoon perustuvaksi vallankäytöksi (Manninen, Huuki & Sunnari 2010).

7. Humoristinen eetos alkoi näkyä yhdeksännellä luokalla, mutta oli erityisen vahva lukiohaastattelussa. Tosin haastattelumateriaalin tekstiksi purkamisen seurauksena humoristisuus haipuu ja jää suurelta osin lukijan mielikuvituksen varaan. Olemme toisessa yhteydessä tarkastelleet Mikaelin käyttämää ironiaa, sen muuttumista vuosien varrella sekä ironian yhteyttä hänen henkilökohtaiseen sosiaaliseen statukseensa (Huuki, Mannien & Sunnari 2010).

8. Katkelman ulkopuolella Mikael käyttää tätä käsitettä kuvaamaan statusjärjestelmän epätasapainotilaa.

Lähteet

- Atkinson, Paul (1990): *Ethnographic Imagination*. London: Routledge.
- Clement, Crace (1996): *Care, Autonomy and Justice. Feminism, and the Ethic of Care*. Colorado: Westview Press.
- Coffey, Amanda & Atkinson, Paul (1996): *Making Sense of Qualitative Data. Complementary Research Strategies*. London: Sage.
- Connell, Raewyn (1995): *Masculinities*. Cambridge: Polity Press.
- Connell, Raewyn (2000): *The Men and the Boys*. Cambridge: Polity Press.
- Connell, Raewyn & Messerschmidt, James (2005): Hegemonic Masculinity. Rethinking the Concept. *Gender & Society* 19(6), 829–859.
- Dalley-Trim, Jeanne (2007): "The Boys" present... Hegemonic Masculinity: a Performance of Multiple Acts. *Gender and Education* 19(2), 199–217.
- Duncan, Neil (1999): *Sexual Bullying. Gender Conflict and Pupil Culture in Secondary Schools*. London & New York: Routledge.
- Epstein, Debbie (1997): Boyz' Own Stories: Masculinities and Sexualities in Schools. *Gender and Education* 9(1), 105–115.
- Erkkilä, Raija & Mäkelä, Maarit (2002): Face to face – Human Dimensions in Biographical Interviews. Teoksessa: Rauno Huttunen & Hannu Heikkinen & Leena Syrjäälä (toim.): *Narrative Research. Voices of Teachers and Philosophers*. Jyväskylä: SoPhi, 45–55.
- Estola, Eila (1997): Välittäminen varhaiskasvatuksen perustana. Teoksessa: *Suorin tie ei ole aina lyhin. Varhaiskasvatuksessa oppimisen alku*. Helsinki: OAJ, 44–49.
- Frosh, Stephen & Phoenix, Ann & Pattman, Rob (2002): *Young Masculinities*. Basingstoke: Palgrave.
- Gilbert, Rob & Gilbert, Pam (1998): *Masculinity Goes to School*. London: Routledge.
- Gilligan, Carol (1993): *In a Different Voice: Psychological Theory and Women's Development*. Cambridge, Massachusetts & London: Harvard University Press.
- Gilligan, Carol (2002): *The Birth of Pleasure: A New Map of Love*. New York: Vintage Books.
- Hearn, Jeff & Pringle, Keith (2006): Violences. Teoksessa: Jeff Hearn & Keith Pringle (toim.): *European Perspectives on Men and Masculinities. National and Transnational Approaches*. New York: Palgrave, Macmillan, 149–169.
- Holter, Öysten (1995): Family Theory Reconsidered. Teoksessa: Tordis Borchgrevink & Öysten Holter (toim.): *Labour of Love: Beyond the Self-evidence of Everyday Life*. Aldershot: Avebury, 99–129.
- Hoikkala, Tommi (1996): Lopuksi. Välähdys nuoresta miehestä Suomessa. Teoksessa: Tommi Hoikkala (toim.): *Miehenkuvia. Välähdyksiä nuorista miehistä Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus, 362–368.
- Huuki, Tuija (2002): Popularity, Real Lads and Violence on the Social Field of School. Teoksessa: Vappu Sunnari & Jenny Kangasvuo & Mervi Heikkinen (toim.): *Gendered and Sexualised Violence in Educational Environments. Femina Borealis* 6. Oulu: Oulu University Press, 41–59.
- Huuki, Tuija & Manninen, Sari & Sunnari, Vappu (2010): Humour as a Resource and Strategy for Boys to Gain Status in the Field of Informal School. *Gender and Education*. iFirst Article, DOI: 10.1080/09540250903352317
- Inman, Chris (1996): Friendships among Men: Closeness in the Doing. Teoksessa: Julia T. Wood (toim.): *Gendered Relationships*. Mountain View, California: Mayfield Publishing Company, 92–110.
- Jackson, Carolyn (2003): Motives for "Laddishness" at School: Fear of Failure and Fear of the "Feminine". *British Educational Research Journal* 29(4), 583–598.
- Jokinen, Arto (2000): *Panssaroitu maskuliinisuus: mies, väkivalta ja kulttuuri*. Tampere: Tampere University Press.
- Kaufman, Michael (1994): *Men, Feminism and Men's Contradictory Experiences of Power. Theorizing Masculinities*. London: Thousand Oaks & New Delhi: Sage Publications, 142–163.
- Kenway, Jane & Fitzclarence, Lindasay (1997): Masculinity, Violence and Schooling: Challenging "Poisonous Pedagogies". *Gender and Education* 9(1), 117–135.
- Lorentzen, Jørgen (2007): Love and Intimacy in Men's Lives. *NORA – Nordic Journal of Feminist and Gender Research* 15(2), 190–198.
- Mandel, Laurie & Shakeshaft, Charol (2000): Heterosexism in Middle Schools. Teoksessa: Lesko Nancy (toim.): *Masculinities at School*. Thousand Oaks: SAGE Publications, 75–103.

- Manninen, Sari & Huuki, Tuija & Sunnari, Vappu (2010) (tulossa): "Earn Yo' Respect!" Respect in the Status Struggle of Finnish School Boys. *Men and Masculinities*.
- Martino, Wayne (1999): "Cool Boys", "Party Animals", "Squids" and "Poofers": Interrogating the Dynamics and Politics of Adolescent Masculinities in School. *British Journal of Sociology of Education* 20(2), 239–63.
- Martino, Wayne & Mills, Martin & Lingard, Bob (2004): Issues in Boys' Education. *Gender and Education* 16(4), 435–454.
- McLeod, Julie (2002): Working out Intimacy: Young People and Friendship in an Age of Reflexivity. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education* 23(2), 211–226.
- McGuffey, Shawn & Rich, Lindsay (1999): Playing in the Gender Transgression Zone: Race, Class, and Hegemonic Masculinity in Middle Childhood. *Gender & Society* 13(5), 608–627.
- Messner, Michael (2001): Friendship, Intimacy and Sexuality. Teoksessa: Stephen M. Whitehead & Frank J. Barrett (toim.): *The Masculinities Reader*. Cambridge: Polity Press, 253–265.
- Mills, Martin (2001): *Challenging Violence in Schools. An Issue of Masculinities*. Buckingham & Philadelphia: Open University Press.
- Noddings, Nel (1984): *Caring: A Feminine Approach to Ethics and Moral Education*. Berkeley: University of California Press.
- Noddings, Nel (2002): *Starting at Home. Caring and Social Policy*. Berkeley: University of California Press.
- Noddings, Nel (2005): *The Challenge of Care in Schools. An Alternative Approach to Education*. (II painos.) New York & London: Teachers College Press, Columbia University.
- Nayak, Anoop & Kehily, Mary J. (1997): Masculinities and Schooling: Why are Young Men so Homophobic? Teoksessa: Deborah L. Steinberg & Debbie Epstein & Richard Johnson (toim.): *Border Patrols. Policing the Boundaries of Heterosexuality*. London: Cassell.
- Nayak, Anoop & Kehily, Mary J. (2008): *Gender, Youth and Culture. Young Masculinities and Femininities*. Palgrave: Macmillan.
- Patton, Michael Q. (2002): *Qualitative Research & Evaluation Methods*. Thousand Oaks: Sage.
- Putnam, Robert (1993): *Making Democracy Work. Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton: Princeton University Press.
- Redman, Peter & Epstein, Debbie & Kehily, Mary J. & Mac an Ghaill, Mairtin (2002): Boys Bonding: Same-sex Friendship, the Unconscious and Heterosexual Discourse. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education* 23(2), 180–191.
- Renold, Emma (2001): Learning the "Hard" Way: Boys, Hegemonic Masculinity and the Negotiation of Learner in the Primary School. *British Journal of Sociology of Education* 22(3), 369–385.
- Renold, Emma (2007): Primary School "Studs" - (De)constructing Young Boys' Heterosexual Masculinities. *Men and Masculinities* 9(3), 275–298.
- Riessman Kohler, Catherine (2007): *Narrative Methods for the Human Sciences*. Los Angeles & London: Sage Publications.
- Romain, Diane (1992): Care and Confusion. Teoksessa: Eve Brown Cole & Susan Coultrap-McQuin (toim.): *Explorations in Feminist Ethics*. Bloomington: Indiana University Press, 27–37.
- Saresma, Tuija (2007): *Omaelämäkerran rajapinnoilla. Kuolema ja kirjoitus*. Jyväskylä: Nykykulttuurin tutkimuskeskus.
- Seidler, Victor (2006): *Transforming Masculinities: Cultures, Power and Sexualities*. London & New York: Routledge.
- Smith, Jeffrey (2007): "Ye've Got to 'ave Balls to Play this Game, Sir!" Boys, Peers and Fears: The Negative Influence of School-based "Cultural Accomplices" in Constructing Hegemonic Masculinities. *Gender and Education* 19(2), 179–198.
- Skelton, Christine (2001): *Schooling the Boys. Masculinities and Primary Education*. Buckingham, Philadelphia: Open University Press.
- Soilevuo Grønnerød, Jarna (2004): Sointuvaa yhdessäoloa, idealisaatiota, vahvistamista. Nuorten miesten keskinäiset suhteet rock-bändeissä. *Nuorisotutkimus* 22(3), 48–65.
- Soilevuo Grønnerød, Jarna (2005): *Miesten kesken, naisen silmin. Tutkijanaisen naistutkimuksia miesten välisistä suhteista*. Joensuu: Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja no. 77.
- Sunnari, Vappu & Heikkinen, Mervi & Kangasvuo, Jenny (2002): Introduction. Teoksessa: Vappu Sunnari & Jenny Kangasvuo, & Mervi Heikkinen (toim.): *Gendered and Sexualised Violence in Educational Environments. Femina Borealis* 6. Oulu: Oulu University Press, 9–15.
- Swain, Scott (1989): Covert Intimacy: Closeness in Men's Friendships. Teoksessa: Barbara J. Risman & Pepper Schwartz (toim.): *Gender in Intimate Relationships: A Microcultural Approach*. Belmont, CA: Wadsworth, 71–86.
- Swain, Jon (2004): The Resources and Strategies that 10-11-year-old Boys Use to Construct Masculinities in the School Setting. *British Educational Research Journal* 30(1), 167–185.
- Swain, Jon (2005): Masculinities in Education. Teoksessa: Michael Kimmel & Jeff Hearn & Raewyn Connell (toim.): *Handbook of Studies on Men and Masculinities*. Thousand Oaks: Sage, 213–229.

- Swain, Jon (2006): Reflections on Patterns of Masculinity in School Settings. *Men and Masculinities* 8(3), 331–349.
- Tronto, Joan (1987): Beyond Gender Difference to a Theory of Care. *Signs* 12, 644–663.
- Way, Niobe (1997): Using Feminist Research Methods to Understand the Friendships of Adolescent Boys. *Journal of Social Issues* 53(4), 703–723.
- Whitehead, Stephen M. (2002): *Men and Masculinities. Key Themes and New Directions*. Cambridge & Malden: Polity Press.